

Memory in urban space: Possibilities and limits of comparative research

Správa z workshopu

Workshop *Memory in urban space: Possibilities and limits of comparative research* sa uskutočnil **24. 10. 2017** na pôjde **Katedry histórie Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach** ako ťažisková aktivita rovnomeného projektu číslo BFN16-CLT-006, implementovaného v rámci schémy EEA Grants, Bilaterálneho fondu Slovensko – Nórsko, zastrešovaného Úradom vlády Slovenskej republiky. Hlavnými organizátormi podujatia boli **Katedra histórie Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach** a **Department of History, Faculty of Social Sciences, Nord University Bodø (Nórsko)**. Z hľadiska vnútorného charakteru išlo o prezentačno-informačný, kontaktný workshop, ktorého hlavným cieľom bolo otvorenie diskusie a vytýčenie možností budúcej cezhraničnej spolupráce na viacerých úrovniach, čo bolo v súlade s hlavným motívom predmetnej projektovej výzvy.

Podujatie oficiálne otvorili **Mgr. Mikuláš Jančura, PhD.**, a **doc. PaedDr. Martin Pekár, PhD.**, z Katedry histórie FF UPJŠ. Zároveň s tým bol otvorený aj prvý blok workshopu, ktorý zahŕňal tri obsiahlejšie príspevky – úvodný vstup s názvom *Introduction of History departments: Conceptions, Research focusing, Ongoing projects, Education* prezentovali **Prof. Dr. Artium Steinar Aas, PhD.**, a **doc. Martin Pekár, PhD.** Pozostával z obojstrannej prezentácie katedrií, ich výskumného zamerania, prebiehajúcich projektov, personálnej skladby a realizovaných študijných programov. Konceptia aplikovaná v rámci „social sciences“ nórskej fakulty narúša tradičný rámec poňatia humanitných vied – historické témy skúma v širšom, interdisciplinárnom kontexte. Medzi ťažiskové historické témy – s osobitným zreteľom na históriu Nórska – patria regionálne dejiny, antika, vikingské obdobie, dejiny práva, urbánne dejiny, dejiny rybárstva, sociálnej starostlivosti, vojenské dejiny, problematika etnicity, dejiny komunikácie, komunikačných systémov a infraštruktúry ako aj dejiny vzdelávania. Z hľadiska študijných programov a ich foriem bol nad štandardný rámec trojstupňového vysokoškolského vzdelania prezentovaný e-learning, a to pre všetky tri študijné stupne. Obdobný koncept mal aj príspevok doc. PaedDr. Martina Pekára, PhD., pričom ako východisko načrtoľ históriu katedry a jej výskumno-personálne profilovanie. Z hľadiska výskumného zamerania prezentoval tri základné problémové okruhy: 1. etnicita a jej modifikácie v 20. storočí, 2. urbánne dejiny, regionálne dejiny a dejiny Košíc, 3. historiografia. Osobitnú pozornosť venoval výskumným projektom v rámci rôznych schém a štruktúr, pričom do popredia vyzdvihol prebiehajúci projekt **urbanHIST**. Tomuto projektu bola venovaná pozornosť v samostatnom príspevku na záver prvého bloku. Po krátkej diskusii nasledoval príspevok **Prof. Dr. Artia Steinara Aasa, PhD.**, a **Assoc. Prof. Willhelma J. Karlsona, PhD.**, s názvom *Memory in urban space on exemple of Bodø*. Príspevok bol vnútorne členený na tri tematické časti. Východisko predstavovala kritická sonda do historiografie Nórska a nórskeho miest¹. Druhá časť príspevku prehľadovo postihla komparatívny vývoj škandinávskych miest od stredoveku po nástup priemyselnej revolúcie s osobitným zreteľom na hospodárstvo, obchod, dopravnú infraštruktúru a komunikáciu v európskom kontexte. Tretia časť bola zameraná na samotné mesto Bodø a jeho vývoj v časovom rámci od 19. stor. po súčasnosť v širšom hospodárskom a spoločenskom kontexte. Kľúčovým aspektom kumulovania kapitálu a hospodárskeho

---

¹ Ako jedna z kľúčových novších prác bola priblížená monografia: HELLE, Knut. ELLIASSEN, Finn-Einar. MYHRE, Jan, Eivind. STUGU, Ola, Svein. *Norsk byhistorie, urbanisering gjennom 1300 år*. Oslo: Pax forlag, 2006, 585 s., ISBN 9788253028828.

významu mesta bol rybolov. Napriek tomu však Bodø zostávalo dlhší čas malomestom s pomerne nízkym stupňom urbanizácie, a to ešte v 20. rokoch 20. storočia. Kľúčovú úlohu hospodárskeho centra zohrával prístav, pričom industrializácia sa prejavovala hlavne cez továrne na spracovanie rýb, prípadne doky a lodenice. Význam mesta sa výrazne začal zvyšovať až po druhej svetovej vojne, keď sa z neho stal jeden z kľúčových vojenských bodov NATO po tom, čo na jeho území umiestnili rozsiahlu leteckú základňu Nórskeho kráľovského letectva. Na tomto pozadí je zároveň možné sledovať transformáciu symbolov typických pre dané mesto, a to od rýb a lodí k lietadlám. Vo vzťahu k pamäti v urbánnom prostredí mala kľúčový význam druhá svetová vojna a povojnové obdobie. Autori príspevku zamerali v tomto prípade problematiku pamäte a pamäťových konceptov na príklad nórsko-nemeckých vzťahov a ich pretavenie do verejného priestoru a kolektívnej pamäte obyvateľov mesta. Výraznú úlohu pri „re-kreovaní“ historickej pamäte, miest pamäte a zároveň vytváraní „pamäťových“ mýtov a stereotypov v Bodø zohral aj fakt, že mesto bolo v roku 1940 nemeckým letectvom zbombardované a v povojnovom období od základov rekonštruované. Vo všeobecnosti bol príspevok viac prehľadový a kládol si za cieľ na jednej úrovni viesť do kontextu nórskeho reálií ako aj reálií a situácie v nórskejších mestách a na ďalšej úrovni otvoriť problematiku pamäte v mestskom priestore a poskytnúť tým prehľad záchytných bodov pre možný komparatívny výskum.

Po prednesenom príspevku nasledovala diskusia a prestávka na obed. Priestor pred začatím popoludňajšej časti programu sme využili na rozhovor pre fakultný časopis *Univerzál* a denník mestský *košice:dnes* v rámci projektu deklarovanej publicity podujatia. Následne bol v popoludňajšej časti uzavretý prvý blok workshopu príspevkom *Operation mode of UrbanHIST*, ktorý prezentoval **doc. PaedDr. Martin Pekár, PhD.** Ako východisko bola problematika urbanizmu v 20. storočí prezentovaná ako „paneurópsky“, interdisciplinárny výskumný problém. Príspevok sumarizoval základné výskumné ciele, doterajšie aj budúce plánované aktivity, inštitucionálnu štruktúru a informačno-komunikačnú bázu v podobe webových stránok (<https://www.urbanhist.eu/>), profilov na sociálnych sieťach (<https://sk-sk.facebook.com/urbanHIST/> a https://twitter.com/urbanhist_h2020?lang=bg) aj tlačeného *urbanHIST newsletteru*. Na príspevok voľne nadväzovala prezentácia dizertačných výskumných projektov jednotlivých doktorandov pôsobiacich na Katedre histórie FF UPJŠ v rámci štruktúr urbanHIST. Po diskusii k prezentovaným príspevkom bola otvorená druhá časť programu, ktorej ťažisko spočívalo v otvorenej diskusii k možnostiam a limitom cezhraničnej spolupráce a ich konkrétnych foriem.

V rámci danej diskusie boli vytýčené dve základné linky budúcej spolupráce, a to na úrovni prípravy a implementácie spoločného projektu v rámci štruktúr EEA Grants a na úrovni lokálnych projektových aktivít zastrešených projektom urbanHIST. Konkrétne formy spolupráce sa črtajú v ťažiskovej téme pamäte v mestskom prostredí zameranej na obdobie rokov 1939 – 1945, v rámci ktorého sa črtajú viaceré spoločné rysy vhodné komparatívneho výskumu. V rámci štruktúr urbanHIST bude vytvorený priestor na aktívnu participáciu nórskejších kolegov, napr. pri realizácii každoročnej doktorandskej konferencie *Stretnutie mladých historikov*, ktorej ôsmy ročník, téma a medzinárodná účasť prednášajúcich budú zastrešené práve projektom urbanHIST. Konkrétne úlohy nórskejších kolegov tak budú spočívať napr. vo vypracovávaní oponentských posudkov na príspevky či v komentovaní konferenčných blokov. Osobitnou diskusnou témou bolo formálne zastrešenie spolupráce prostredníctvom bilaterálnej zmluvy o spolupráci, ktorá je zároveň aj jedným z povinných výstupov realizovanej projektovej aktivity.

Workshop *Memory in urban space: Possibilities and limits of comparative research* bol oficiálne uzavretý v podvečerných hodinách. Realizáciu tejto aktivity vnímame ako prvotný impulz k nadviazaniu širšej, dlhodobu udržateľnej cezhraničnej spolupráce na viacerých úrovniach, čo je v súlade s deklarováým cieľom aktivity.

Na workshop voľne nadväzovala pasívna účasť nórskeho kolegov na doktorandskej konferencii *Stretnutie mladých historikov VII*, ktorej téma *Prehodnotené dejiny: historická pamäť – jej miesto a význam pre spoločnosť* súvisela s obsahovou náplňou realizovaného workshopu.

Mgr. Mikuláš Jančura, PhD.
Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach